

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	Təhsil psixologiyasının əsasları, PSYC304, 3 KU (6 AKTS)
	Departament	Psixologiya
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2026–2027-ci tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim	Ceyhun Aliyev
	E-mail	ceyhunaliyev0056@gmail.com
	Mühazirə otağı/Cədvəl və konsultasiya	Bakıxanov korpusu V gün: 08:30; 10:10 VI gün: 08:30; 10:10 Konsultasiya: əvvəlcədən e-mail vasitəsilə razılaşdırılmış vaxtda
Prerekvizitlər	-	
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Əsas ədəbiyyat 1. Işık, Ş. (Ed.). (2017). Eğitim psikolojisi. Pegem Akademi. 2. Seyidov, S. (2007). Psixologiya. 3. Cahangirov, A. (2020). Təhsilimiz: Dünəndən sabaha. 4. TAİM. (2024). Metodika və pedaqogika. 5. Əlizadə, Ə., & Sultanova, İ. (2008). Taksonomiya nəzəriyyəsi və təcrübəsi. Bakı. 6. Əlizadə, Ə., & Əlizadə, H. (2010). Pedaqoji psixologiya. 7. Əlizadə, Ə. (2008). Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri. 8. Əliyev, B., & Cabbarov, R. (2008). Təhsildə şəxsiyyət problemi. 9. Bolat, Ö. (2016). Beni ödüllə cezalandırma. Doğan Kitap. 10. Lefrancois, G. R. (2000). Psychology for teaching (10th ed.). Wadsworth/Thomson Learning. 11. Лефрансуа, Г. (2007). Прикладная педагогическая психология. 12. Seifert, K., & Sutton, R. (2009). Educational psychology (2nd ed.). Global Text Project. 13. Woolfolk, A. (2016). Educational psychology (13th ed.). Pearson. Əlavə ədəbiyyat 1. Woolfolk, A., & Usher, E. L. (2023). Educational psychology (15th ed.). Pearson. 2. Slavin, R. E. (2021). Educational psychology: Theory and practice (13th ed.). Pearson. 3. Santrock, J. W. (2026). Educational psychology (8th ed.). McGraw Hill.	
Kursun təsviri	Təhsil psixologiyasının əsasları fənni təlim və öyrənmənin psixoloji əsaslarını, şagird inkişafının xüsusiyyətlərini və təhsil mühitində davranışa təsir edən əsas amilləri əhatə edir. Kursda təhsil psixologiyasının predmeti və metodları, XXI əsr bacarıqları, bilik növləri, öyrənmənin neyropsixoloji əsasları və yaddaşın təlim prosesindəki rolu nəzərdən keçirilir. Fənn çərçivəsində klassik, operant və sosial öyrənmə nəzəriyyələri, koqnitiv inkişaf, Piaget və Vygotsky yanaşmaları, fiziki, koqnitiv, sosial-emosional və mənəvi inkişaf, təlim strategiyaları və Bloom taksonomiyası öyrənilir. Kurs həmçinin təlim motivasiyası, pedaqoji ünsiyyət, qiymətləndirmənin psixoloji prinsipləri, sinfin idarə olunması, tərbiyə və özünütərbiyə, eləcə də ümumi təhsil üzrə əsas normativ sənədlər və müəllimin etik məsuliyyəti kimi mövzuları əhatə edir.	
Kursun məqsədləri	1. Təhsil psixologiyasının predmeti, əsas anlayışları, metodları və müasir təhsildəki roluna dair sistemli nəzəri baza formalaşdırmaq.	

	2. Öyrənmənin neyropsixoloji və koqnitiv əsaslarını, yaddaşın təlim prosesindəki funksiyasını və bilik növlərini təqdim etmək. 3. Klassik, operant və sosial öyrənmə nəzəriyyələrinin davranışın və öyrənmənin formalaşmasındakı rolunu araşdırmaq. 4. Uşağın fiziki, koqnitiv, sosial-emosional və mənəvi inkişaf xüsusiyyətlərini təhsil kontekstində nəzərdən keçirmək. 5. Təlim strategiyaları, Bloom taksonomiyası və nəticədən planlama yanaşmalarının tədrisdə istifadəsini təqdim etmək. 6. Motivasiya, pedaqoji ünsiyyət və sinfin idarə olunmasının öyrənmə mühitinə təsirini izah edən psixoloji prinsipləri öyrətmək. 7. Təlimdə qiymətləndirmənin əsas psixoloji prinsiplərini, funksiyalarını və formalarını sistemləşdirmək. 8. Təhsil situasiyalarının elmi əsaslarla təhlilinə və uyğun pedaqoji qərarların formalaşdırılmasına zəmin yaratmaq.		
Təlim nəticələri	Fənni uğurla tamamlayan tələbə: 1. Təhsil psixologiyasının əsas funksiyalarını və metodlarını izah edə, verilmiş təhsil nümunəsində uyğun psixoloji problemi müəyyənləşdirə bilər. 2. Faktoloji, terminoloji, konseptual, prosedural və metakoqnitiv bilik növlərini fərqləndirə və nümunələri uyğun kateqoriyaya aid edə bilər. 3. Yaddaş və öyrənmənin neyropsixoloji əsaslarını verilmiş təlim nümunəsi üzərində izah edə və öyrənməni dəstəkləyən strategiya seçə bilər. 4. Klassik, operant və sosial öyrənmə mexanizmlərini müqayisə edə və sinif situasiyasında hansı mexanizmin işlədiyini əsaslandırır. 5. Müsbət və mənfi möhkəmləndirmə, eləcə də müsbət və mənfi cəza nümunələrini düzgün təsnif edə və onların mümkün davranış nəticələrini təhlil edə bilər. 6. Piaget və Vygotsky-nin koqnitiv inkişaf yanaşmalarını müqayisə edə və verilmiş yaş mərhələsinə uyğun təlim fəaliyyəti seçə bilər. 7. Fiziki, koqnitiv, sosial-emosional və mənəvi inkişaf xüsusiyyətlərini yaş dövrləri üzrə müqayisə edə və verilmiş şagird profilinə uyğun pedaqoji yanaşma təklif edə bilər. 8. Bloom taksonomiyasından istifadə etməklə ölçülə bilən təlim nəticəsi və ona uyğun qısa dərs fəaliyyəti hazırlaya bilər. 9. Şagird motivasiyasına təsir edən amilləri təhlil edə və konkret sinif situasiyası üçün uyğun motivasiya strategiyası təklif edə bilər. 10. Pedaqoji ünsiyyət və rəhbərlik üslublarını verilmiş nümunədə müəyyənləşdirə və onların təlim mühitinə mümkün təsirini qiymətləndirə bilər. 11. Verilmiş təlim məqsədi üçün uyğun qiymətləndirmə formasını seçə və seçimini uyğunluq və etibarlılıq prinsipləri ilə əsaslandırır. 12. Sinfin idarə olunması ilə bağlı problemli situasiyanı təhlil edə və humanist, davranışçı və ya demokratik yanaşmalardan istifadə etməklə əsaslandırılmış həll təklif edə bilər. 13. Təhsil üzrə əsas normativ və etik sənədlərdə müəllim və məktəbin məsuliyyətinə aid tələbləri müəyyənləşdirə və onları verilmiş təhsil situasiyasına tətbiq edə bilər.		
Tədris metodları	Mühazirə		+
	Qrup müzakirəsi		+
	Praktiki tapşırıqlar		+
	Praktiki situasiyaların təhlili		+
Qiymətləndirmə	Komponentlər	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Aralıq imtahanı	8-ci həftə	30
	Aktivlik	Semestr boyu	10
	Qrup təqdimatı / Qrup müzakirəsi		15
	Davamiyyət	Semestr boyu	5

	Final imtahanı	Yanvar	40
	Yekun		100
	Aralıq imtahanı – 30 bal Aralıq imtahanı kursun ilk yarısında tədris olunan mövzuları əhatə edir. Qiymətləndirmədə tələbənin əsas anlayış və nəzəriyyələri düzgün fərqləndirməsi, psixoloji mexanizmləri izah etməsi və uyğun olduqda onları qısa təhsil və sinif situasiyalarına tətbiq etməsi nəzərə alınır. Yüksək nəticə anlayışların dəqiq istifadəsi, cavabın sualla əlaqəsi və əsaslandırılmış izahla əldə olunur. Aktivlik – 10 bal Aktivlik davamiyyətdən ayrıca qiymətləndirilir və tələbənin dərslər materialı ilə necə işlədiyini göstərir. Dərsə hazırlıqlı gəlmək, sual-cavab və müzakirələrdə mövzuya uyğun fikir bildirmək, nəzəri anlayışları real təhsil nümunələri ilə əlaqələndirmək, problemlə situasiyaları təhlil etmək və praktik fəaliyyətlərdə iştirak etmək yüksək aktivlik göstəricisi sayılır. Davamlı passivlik, hazırlıqsızlıq və mövzudan kənar iştirak balın aşağı qiymətləndirilməsinə səbəb olur. Qrup təqdimatı / Qrup müzakirəsi – 15 bal Tələbələr kurs mövzularından biri üzrə qrup şəklində araşdırma apararaq təqdimat hazırlayırlar. Qrup daxilində vəzifələr ədalətli bölüşdürülməli, lakin hər bir üzv təqdimatın ümumi məzmununu anlamalıdır. Təqdimatda nəzəri məlumatın təhsil mühitinə tətbiqi, etibarlı akademik mənbələrdən istifadə, əsaslandırılmış təhlil və komanda işi nəzərə alınır. Mövzuya uyğun olduqda rol oyunu, case, qısa video, praktik nümunə və ya auditoriyanı müzakirəyə cəlb edən digər interaktiv üsullardan istifadə edilə bilər. Mövzunun səthi işlənməsi, əsasən slayddan oxuma, zəif və ya yoxlanılmamış mənbələr, qrup üzvlərinin qeyri-bərabər iştirakı və təqdim olunan materialı izah edə bilməmək qiyməti aşağı salır. Davamiyyət – 5 bal Davamiyyət semestr ərzində ayrıca qeydə alınır. Müntəzəm iştirak və vaxtında gəlmək gözlənilir; buraxılan dərslər davamiyyət balına təsir edir. Üzrlü səbəbdən iştirak edə bilməyən tələbə universitetin müvafiq proseduruna uyğun məlumat təqdim etməlidir. Fənn üzrə ümumi dərslər saatlarının 25 faizindən çoxunda iştirak etməyən tələbə imtahana buraxılmır. Final imtahanı – 40 bal Final imtahanı semestr ərzində tədris olunan əsas mövzuları əhatə edir. Tələbədən anlayışları sadəcə xatırlamaqla yanaşı, öyrənmə, inkişaf, motivasiya, ünsiyyət, qiymətləndirmə və sinif idarəetməsi ilə bağlı bilikləri müqayisə etməsi və verilmiş təhsil situasiyasına tətbiq etməsi tələb oluna bilər. Yüksək qiymətləndirilən cavablar nəzəri biliklə praktik situasiya arasında aydın əlaqə qurur, uyğun anlayışı seçir və nəticəni məntiqli şəkildə əsaslandırır. Süni intellektdən istifadə Süni intellekt alətlərindən dərslərkən hazırlıq zamanı mövzu üzrə ilkin ideyalar yaratmaq, təqdimatın strukturunu planlaşdırmaq, akademik axtarış üçün açar sözlər müəyyənləşdirmək, dil baxımından mətnə düzəliş etmək və hipotetik sinif situasiyaları hazırlamaq üçün yardımçı vasitə kimi istifadə edilə bilər. AI tərəfindən təqdim olunan elmi fakt, təlim strategiyası, tədqiqat nəticəsi və istinad etibarlı akademik və ya rəsmi mənbə ilə ayrıca yoxlanılmalıdır. Mövcud olmayan və ya yoxlanılması mümkün olmayan istinadların təqdim edilməsi qəbul edilmir. Qrup işində yekun təhlil və əsaslandırma tələbələrin öz düşüncəsini əks etdirməlidir. Aralıq və final imtahanları zamanı AI və digər icazə verilməyən vasitələrdən istifadə yolverilməzdir. Akademik dürüstlük və dərslər davranışı Plagiat, köçürmə, mənbənin düzgün göstərilməməsi və başqasının işini öz işi kimi təqdim etmək akademik dürüstlük qaydalarının pozulması hesab edilir. Dərs zamanı müəllimə və digər tələbələrə hörmətlə yanaşılmalı, mövzu ilə əlaqəsi olmayan fəaliyyətlər və dərslərin gedişinə mane olan elektron cihaz istifadəsi məhdudlaşdırılmalıdır.		

**Qaydalar
(Tədris siyasəti və
davranış)**

Dərs cədvəli		
Həftə	Fənnin mövzuları	İstifadə olunan ədəbiyyat
1	Təhsil psixologiyasının predmeti, vəzifələri və metodları. XXI əsr bacarıqları və sərişələri. Bilik növləri: faktoloji, terminoloji, konseptual, prosedural və metakognitiv bilik. Çevik bacarıqlar (soft skills).	Cahangirov, A. (2020). Təhsilimiz: Dünəndən sabaha, II bölmə, s. 115–199. TAİM. (2024). Metodika və pedaqogika, s. 23–41.
2	Öyrənmənin neyropsixoloji əsasları: beyin, yaddaş və təhsil. Öyrənmə və inkişafı ilə bağlı əsas anlayışlar.	Müəllimin mühazirə materialları. Işık, Ş. (Ed.). (2017). Eğitim psikolojisi, Bölüm 9, s. 317–337. Müəllimin seçdiyi elmi məqalələr və NIMH resursları.
3	Klassik şərtlənmə və davranışçı öyrənmə: İ. Pavlov. Davranış və öyrənmə arasındakı əlaqə; klassik şərtlənmənin təhsil mühitində tətbiqi.	Seifert, K., & Sutton, R. (2009). Educational psychology (2nd ed.). Global Text Project.
4	E. Thorndike-in sınaq-səhv öyrənməsi və təsir qanunu. Operant şərtlənmə: davranış nəticələri ilə öyrənmə; müsbət və mənfi möhkəmləndirmə; müsbət və mənfi cəza.	Işık, Ş. (Ed.). (2017). Eğitim psikolojisi, Bölüm 12, s. 404–432.
5	Sosial öyrənmə nəzəriyyəsi (A. Bandura): modelləşdirmə və müşahidə yolu ilə öyrənmə. Sosial mühitin davranışa təsiri. Təhsildə mükafatlandırma və cəzanın rolu. Sınıq pəncərə nəzəriyyəsi nümunəsi.	Işık, Ş. (Ed.). (2017). Eğitim psikolojisi, Bölüm 13, s. 434–452. Woolfolk, A. (2016). Educational psychology (13th ed.), s. 277–308.
6	Kognitiv inkişaf: Piaget və Vygotsky-nin kognitiv inkişaf yanaşmaları. Təfəkkürün əsas formaları: məntiqi, yaradıcı və tənqidi təfəkkür.	Işık, Ş. (Ed.). (2017). Eğitim psikolojisi, Bölüm 4, s. 93–125. TAİM. (2024). Metodika və pedaqogika, s. 27–37; 124–129.
7	İnkişafın yaş dövrləri və sahələri: prenatal dövr, körpəlik, məktəbəqədər dövr, kiçik məktəb yaşı, yeniyetməlik və gənclik; fiziki, kognitiv və sosial-emosional inkişaf.	Işık, Ş. (Ed.). (2017). Eğitim psikolojisi, Bölüm 3, s. 50–72. Seyidov, S. (2007). Psixologiya, VI hissə.
8	Aralıq imtahanı	
9	Öyrənmənin təşkili: təlim strategiyaları, təlimin forma və modelləri, Bloom taksonomiyası və nəticədən planlama.	TAİM. (2024). Metodika və pedaqogika, s. 55–57; 72–97. Əlizadə, Ə., & Sultanova, İ. (2008). Taksonomiya nəzəriyyəsi və təcrübəsi, s. 10–32; 96–106. Əlizadə, Ə., & Əlizadə, H. (2010). Pedaqoji psixologiya, s. 283–289.
10	Təhsildə tərbiyə və özünütərbiyə. Əxlaqi inkişaf və Kohlberg-in mənəvi inkişaf nəzəriyyəsi. Davranış çətinlikləri olan şagirdlərlə iş.	Seyidov, S. (2007). Psixologiya, s. 524–554. Işık, Ş. (Ed.). (2017). Eğitim psikolojisi, s. 198–212. TAİM. (2024). Metodika və pedaqogika, s. 134–139.
11	Pedaqoji ünsiyyət və rəhbərlik üslubları: avtoritar, demokratik və liberal yanaşmalar. Ethos, pathos və logosun pedaqoji ünsiyyətdə rolu.	Əlizadə, Ə. (2008). Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri, s. 269–271. Əliyev, B., & Cabbarov, R. (2008). Təhsildə şəxsiyyət problemi, s. 55–64.
12	Təlim motivasiyası: motivasiya sahəsinin xüsusiyyətləri və növləri; marağın öyrənmədə rolu və dəyişməsi.	Əlizadə, Ə. (2008). Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri, s. 154–173. Bolat, Ö. (2016). Beni ödüllə cəzalandırma, s. 49–59.

13	Təlimdə qiymətləndirmənin psixoloji əsasları. Qiymətləndirmənin formaları, uyğunluq və etibarlılıq prinsipləri, məlumatverici, nəzarətedici və inkişafetdirici funksiyalar.	Əlizadə, Ə. (2008). Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri, s. 207–220. Əliyev, B., & Cəbbarov, R. (2008). Təhsildə şəxsiyyət problemi, s. 39–45. TAİM. (2024). Metodika və pedaqogika, s. 100–116. Azərbaycan Respublikasının ümumi təhsil sistemində Qiymətləndirmə Konsepsiyası.
14	Sinfin idarə olunması: humanist, davranışçı və demokratik idarəetmə modelləri.	Lefrancois, G. R. (2000). Psychology for teaching (10th ed.). Лефрансуа, Г. (2007). Прикладная педагогическая психология, s. 478–524.
15	Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsil üzrə əsas normativ sənədlər: Ümumi təhsil haqqında Qanun, müəllimlərin etik davranış qaydaları, Milli Kurikulumun prinsipləri və fənn üzrə dövlət standartları.	Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyinin rəsmi sənədləri və resursları (edu.gov.az). Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun metodik resursları (arti.edu.az).
16	Final imtahanı	